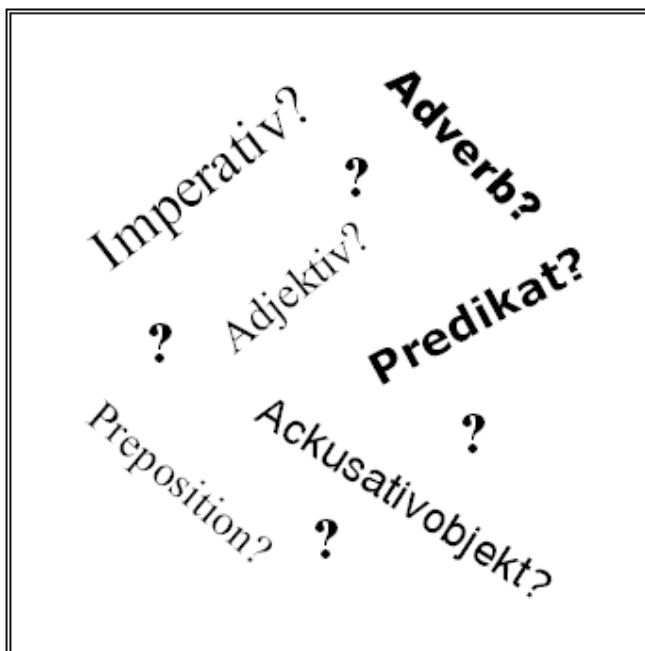

Svensk minigrammatik

***För dig som vill repetera
dina kunskaper
i svensk grammatik***

*Materialet är producerat av Mats Nyström
Det kan laddas hem på www.rlconsulting.se
Materialet får ej saluföras.*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ORDKLASSER	3
SUBSTANTIV	3
<i>Konkreta substantiv:</i>	3
<i>Abstrakta substantiv</i>	3
<i>Singularis</i>	4
<i>Pluralis</i>	4
<i>Genus</i>	4
<i>Kasus</i>	5
<i>Kasus i andra språk</i>	5
<i>Nominativ</i>	5
<i>Genitiv</i>	5
PRONOMEN	6
<i>Personliga pronomen</i>	6
<i>Possessiva pronomen</i>	7
<i>Relativa pronomen</i>	7
ADJEKTIV	8
<i>Komparation</i>	8
VERB	9
<i>Regelbundna verb</i>	9
<i>Oregelbundna verb</i>	9
<i>Tempus</i>	10
<i>Imperativ</i>	10
<i>Hjälppverb</i>	10
ADVERB	11
<i>Komparation</i>	12
PREPOSITIONER	12
KONJUNKTIONER	12
INTERJEKTIONER	13
RÄKNEORD	13
SATSDELAR.....	14
PREDIKAT	14
SUBJEKT	15
ACKUSATIVOBJEKT	16
DATIVOBJEKT	17
PREDIKATSFYLLNAD	18
ADVERBIAL	18
ATTRIBUT	18
AKTIV OCH PASSIV FORM	19
<i>Aktiv form</i>	19
<i>Passiv form</i>	19
<i>Agent</i>	19
HUVUDSATS OCH BISATS	20
<i>Huvudsats</i>	20
<i>Bisats</i>	20
<i>"Inte"-regeln</i>	20
ORDFÖLJD	21
<i>Rak ordföljd</i>	21
<i>Omvänd ordföljd</i>	21

ORDKLASSER

Svenska språket innehåller en nästan oändlig mängd ord med olika betydelse och form. För att kunna hitta ett mönster i denna ordmängd delar vi in orden i olika kategorier eller s.k. ordklasser.

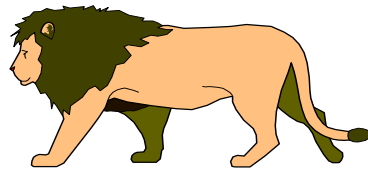
SUBSTANTIV

Substantiv tillhör den största ordklassen de kan vara konkreta eller abstrakta:

Konkreta substantiv:

Konkreta substantiv kan man ta eller se på och är benämningar på:

- människor (en flicka, en pojke, en murare)
- djur, växter, föremål (ett lejon, ett skåp, en tidning)
- ämnen (kaffe, nickel)

Lejon - ett konkret substantiv

Abstrakta substantiv

Abstrakta substantiv kan man **inte** ta eller se på och de är benämningar på:

- egenskaper (mod, lättja)
- känslor (hat, kärlek)
- förhållanden (oro, frihet)

Kärlek – ett abstrakt substantiv

Substantiv kan vara singularis(ental) och pluralis(flertal) och kan stå i obestämd eller bestämd form:

Singularis		Pluralis	
Obestämd form	Bestämd form	Obestämd form	Bestämd form
en pojke	pojken	pojkar	pojkar
en matta	mattan	mattor	mattorna
ett skåp	skåpet	skåp	skåpen

Genus

I modern svensk grammatik använder man normalt inte begreppen maskulinum, femininum och reale utan istället:

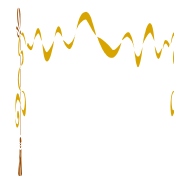
- **N-genus** (Den-genus) och kallas även för *utrum*
- **T-genus** (Det-genus) och kallas även för *neutrum*

N-genus har de substantiv som får ändelsen **-n** eller **-en** i bestämd form t ex blomman, kärleken.

T-genus har de substantiv som får ändelsen **-t** eller **-et** i bestämd form. t ex snöret, utbrottet.

Blomman -- N-genus

Snöret -- T-genus

Kasus

[av latinets *casus*] fall, händelse.

Kasus är böjningsformen hos ett **substantiv**.

Det anger relationen mellan ordet i fråga och andra ord i satsen.

I modern svenska finns två kasus, nämligen **nominativ** (=grundform) och **genitiv**.

Kasus i andra språk

I andra språk kan det finnas fler kasus än i svenskan t ex har ryska språket sex stycken kasus:

- Nominativ
- Genitiv
- Dativ
- Ackusativ
- Instrumentalis
- Lokativ

Nominativ

Anger substantivets grundform

t ex skjorta
skjortan
skjortor
skjortorna

Genitiv

Genitiv är substantivets ägandeform

Genitiven markeras vanligen med ändelsen –s

t ex skjortans knapp
stadens gator
brödets doft

Genitiven kan även uttryckas på annat sätt

t ex knappen **på** skjortan
gatorna **i** staden
doften **av** brödet

Doften av brödet

PRONOMEN

”**Pro**” betyder ”*i stället för*” och ”**nomen**” betyder ”*namn*” eller ”*substantiv*”.
Pronomen kan sägas stå ”*i stället för namn*” eller ”*substantiv*”.

Personliga och possessiva pronomen ersätter namn på varelser, saker och förhållanden.

De kan stå i följande form:

1:a person: den som talar

2:a person: den man talar **till**

3:e person: den man talar **om**

1:a person 2:a person

Personliga pronomen

Personliga pronomen kan både stå i subjektsform eller objektsform (objektsform = akkusativobjekt eller dativobjekt). Se vidare under kapitlet satsdelar.

	1:a person		2:a person		3:e person	
	subjektsform	objektsform	subjektsform	objektsform	subjektsform	objektsform
singularis (ental)	jag	mig	du	dig	han hon den det	honom henne den det
pluralis (flertal)	vi	oss	ni	er	de	dem

Possessiva pronomen

Possessiva pronomen kallas även för ägandepronomen.

	1:a person	2:a person	3:e person
singularis (ental)	min mitt mina	din ditt dina	hans sin hennes sitt dess sina
pluralis (flertal)	vår vårt våra	er ert era	deras sin sitt sina

Relativa pronomen

Relativa pronomen inleder bisatser och syftar tillbaka på ett ord eller en fras i föregående sats. Ordet **som** är det vanligaste relativa pronomenet och ersätter ett substantiv eller ett pronomen.

t ex Han gick till den kiosk **som** låg närmast.

De medlemmar, **som** var missnöjda, gick ur föreningen.

Andra relativa pronomen är **vilken** och **vars**.

Det finns även flera andra typer av pronomen.

ADJEKTIV

Adjektiv är ord som **betecknar egenskaper** och de är nästan alltid bestämningar till antingen ett substantiv eller ett pronomen.

t ex Den ^{adjektiv} lilla flickan är ^{adjektiv} glad.

Hon är ^{adjektiv} mätt och ^{adjektiv} belåten.

Komparation

Komparation betyder jämförelse.

När man komparerar ett adjektiv låter man det få mer eller mindre stark betydelse.

Komparationen kan vara regelbunden eller oregelbunden och det finns tre komparationsformer:

- **Positiv:** hög
- **Komparativ:** högre
- **Superlativ:** högst

Regelbunden:

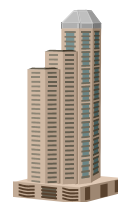
sur, surare, surast
hög, högre, högst
energisk, mer energisk, mest energisk

Hög
(Positiv)

Högre
(Komparativ)

Högst
(Superlativ)

Oregelbunden:

liten, mindre, minst
gammal, äldre, äldst

liten
(Positiv)

mindre
(Komparativ)

minst
(Superlativ)

VERB

med hjälp av verb talar man om **vad någon gör** eller **vad som händer**:

t ex Han målar och hon stryker kläder.

vad som händer

t ex Idag blåser och regnar det.

Idag **blåser** och **regnar** det

Verben kan delas in i två undergrupper:

Regelbundna verb

t ex	tvätta	tvättade	tvättat
	snöa	snöade	snöat
	blåsa	blåste	blåst

Oregelbundna verb

t ex	hugga	högg	huggit
	dricka	drack	druckit

Verbets grundform kallas för **infinitiv** och det är denna form som står i ordböcker och lexikon. Framför verbets *infinitivform* kan man sätta ordet **att**:

att tvätta

att snöa

att hugga

Den form av verbet som kommer efter ordet **att** kallas således för **infinitiv** och **att** kallas för **infinitivmärke**.

ATT

Ett verbs infinitivmärke

Tempus

Verbens tempus är verbens tidsformer

Med hjälp av verbens olika **tempus** kan man tala om när något händer.

Presens (nutid) som säger att något *sker*:
t ex Han *målar* och hon *stryker* kläder.

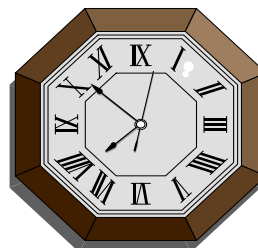
Imperfekt (dåtid) som säger att något *skedde*
t ex Han *målade* och hon *strök* kläder.

Perfekt som säger att något *har skett*
t ex Han *har målat* och hon *har strukit* kläder.

Pluskvamperfekt som att någon *hade skett*
t ex Han *hade målat* och hon *hade strukit* kläder.

Futurum (framtid) som säger att något *ska ske* eller *kommer att ske*.
t ex Han *kommer att måla* och hon *kommer att stryka* kläder.

Konditionalis som säger att något *skulle ske*.
t ex Han *skulle måla* och hon *skulle hugga* ved.

Verb har olika tidsformer

Imperativ

Verbets *imperativ* är verbets uppmaningsform:

t ex Måla!
Stryk!
Spring!
Ducka!

Spring! – ett imperativ

Hjälpverb

Hjälpverb använder man bl. a. för att bilda olika tempus.

t ex perfekt: Jag *har* målat.
pluskvamperfekt: Jag *hade* målat.
futurum: Jag *ska* måla.

Måla kallar man i dessa exempel för *huvudverb*

ADVERB

Adverb berättar oftast om verbet (är en bestämning till verbet)
och svarar på frågorna:

- När?
- Var?
- Hur?
- På vilket sätt?

t ex Hon sjunger ^{adverb}vackert

A bracket connects the word 'vackert' to the verb 'sjunger' above it. An arrow points from the bracket up to the word 'vackert', which is labeled 'adverb'.

Vi arbetar ^{adverb}flitigt

A bracket connects the word 'flitigt' to the verb 'arbetar' above it. An arrow points from the bracket up to the word 'flitigt', which is labeled 'adverb'.

Adverb bildas oftast genom att **-t** läggs till adjektivets grundform.

t ex Han är ^{adjektiv}flitig.

A bracket connects the word 'flitig' to the verb 'är' above it. An arrow points from the bracket up to the word 'flitig', which is labeled 'adjektiv'.

Han arbetar ^{adverb}flitigt.

A bracket connects the word 'flitigt' to the verb 'arbetar' above it. An arrow points from the bracket up to the word 'flitigt', which is labeled 'adverb'.

Adverbet kan även vara en bestämning till adjektiv eller ett annat adverb.

t ex Han är ^{adverb}ovanligt ^{adjektiv}flitig.

A bracket connects the word 'ovanligt' to the adjective 'flitig' above it. An arrow points from the bracket up to the word 'ovanligt', which is labeled 'adverb'. The word 'flitig' is labeled 'adjektiv'.

Han arbetar ^{adverb}ovanligt ^{adverb}flitigt.

A bracket connects the word 'ovanligt' to the adverb 'flitigt' above it. An arrow points from the bracket up to the word 'ovanligt', which is labeled 'adverb'. The word 'flitigt' is labeled 'adverb'.

Det finns också adverb som är adverb i sig själva och svarar på frågorna:

- När?
- Var/Vart?

t ex aldrig, sällan, hemma/hem, borta/bort

Komparation

Adverb kan kompareras precis som adjektiven men dock endast adverb som har bildats av adjektiv (plus ett fåtal andra).
Komparation är, precis som hos adjektiven, regelbunden eller oregelbunden.

Regelbunden

flitigt, flitigare, flitigast
energiskt, mer energiskt, mest energiskt.

Oregelbunden

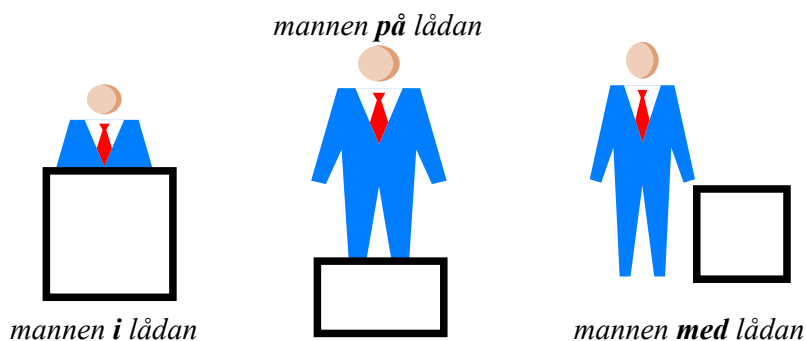
dåligt, sämre, sämst.

PREPOSITIONER

Prepositioner betyder något som har ”ställning framför” och står oftast framför substantiv eller pronomen

Prepositioner anger: **läge i tid eller rum, riktning mm:**

t ex
mannen **i** lådan
mannen **på** lådan
mannen **med** lådan.

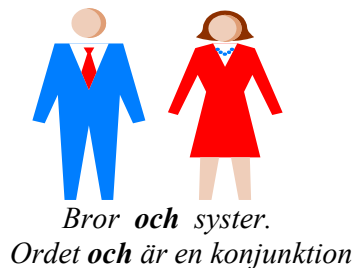

KONJUNKTIONER

Konjunktioner är ord som binder samman ord eller meningar.
De binder även ihop satser med varandra

t ex Du **eller** jag.
Bror **och** syster.

Han målar **och** hon stryker kläder,
men barnen gör ingenting.

INTERJEKTIONER

Följande grupper av ord brukar räknas till interjektioner:

- Känslouttryck: *aj, fy, bravo.*
- Svorsord: *jaha, ja, nej*
- Hälsningsfraser: *hej, adjö*
- Ljudhärmande ord: *mjau*

mjau – en interjektion

Interjektioner kan ensamma bilda en sats:

- **Muuu**, råmåde kon.
- *Det där klarade ni utmärkt, **Bravo!***

RÄKNEORD

Ord som kan skrivas med både siffror och bokstäver är **räkneord**.

De kan vara antingen **grundtal** eller **ordningstal**

Räkneord		
Sifferform	Grundtal	Ordningstal
1	en ,ett	första (1:a)
2	två	andra (2:a)
3	tre	tredje (3:e)
4	fyra	fjärde
20	tjugo	tjugonde
200	tvåhundra	tvåhundra

SATSDELAR

Då orden uppträder i satser och meningar analyseras de som satsdelar – ordklasserna räcker inte till för en sådan analys. En **fullständig sats** måste ha åtminstone ett **predikat** och ett **subjekt** men består oftast av fler satsdelar än så.

PREDIKAT

Predikat kallas de ord, som talar om, **vad någon gör** eller **vad som händer**.
Predikatet är alltid ett böjt verb.

T ex Pappan *köper* godis åt sin son.
 Lisa *skriver* brev till sin mamma.
 Hon *visade* sin nya jacka för mig.

Hon *visade* sin nya jacka för mig.

För att hitta **predikatet** frågar man alltså:

Vad händer ?

SUBJEKT

Subjektet talar om **vem, vad** eller **vilka** som **gör något** i satsen.
Det är oftast ett substantiv eller pronomen.

T ex Pappan köper en leksaksbil åt sin son.
Köper berättar vad som händer och kallas alltså för predikat.

Vem är det som köper?
Svar: Pappan.

Pappan kallas för subjekt och är den som utför handlingen.

Precis som predikatet kan bestå av en grupp ord, så kan också subjektet bestå av flera ord:

T ex ^{subjekt} Den unga pappan köper en leksaksbil åt sin son.

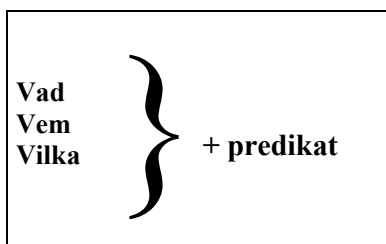
Formellt och **egentligt** subjekt.

I visa meningar kan det finnas två subjekt:

T ex ^{formellt subjekt} Det sitter ^{egentligt subjekt} en fågel på grenen.

”en fågel” är det **egentliga** subjektet och
”det” är det **formella** subjektet.

För att hitta **subjekt** frågar man alltså:

ACKUSATIVOBJEKT

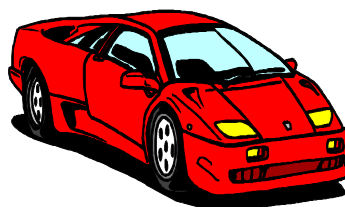
Akusativobjektet (kallas även direkt objekt) och talar om **vem, vad** eller **vilka** som är **föremål för handlingen** i satsen.

Exempel 1: Pappan köper en leksaksbil åt sin son.

För att hitta **akusativobjektet** i exempel 1 måste man fråga:

Vad köper pappan?

Svar: en leksaksbil

En leksaksbil – akusativobjekt i det här fallet

”En leksaksbil” kallas för akusativobjekt och är föremål för handlingen.

Exempel 2:

Pappan älskar sin son.

För att hitta **akusativobjektet** i exempel 2 måste man fråga:

Vem är det pappan älskar?

Svar: sin son

”sin son” är även i detta fall **akusativobjekt**.

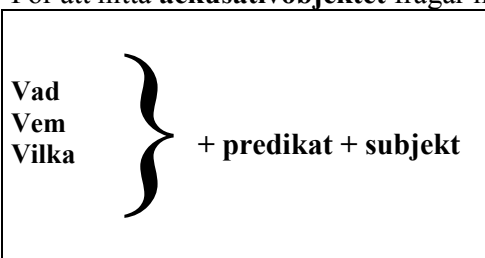
Liksom subjektet kan bestå av en ordgrupp så kan även **akusativobjektet** göra det.

Exempel 3:

Pappan älskar honom.

Här utgörs **akusativobjekt** av ett **personligt pronomen**.

För att hitta **akusativobjektet** frågar man alltså:

DATIVOBJEKT

Dativobjektet (kallas även indirekt objekt) och talar om

Åt/För/Till vad? Åt/För/Till vem? eller
Åt/För/Till vad vilka? + predikat + subjekt + ackusativobjekt.

Exempel 1:

För att hitta **dativobjektet** i följande mening:

subjekt predikat ackusativobjekt
Pappan köper en leksaksbil åt sin son,

måste man fråga:

Åt vem köper pappan en leksaksbil?

Svar: sin son.

sin son kallas för **dativobjekt**. Liksom subjektet kan bestå av en ordgrupp, så kan även **dativobjektet** göra det.

Exempel 2:

subjekt predikat ackusativobjekt dativobjekt
Pappan köper en leksaksbil åt honom

Här utgörs **dativobjektet** av ett **personligt pronomen**.

För att hitta **dativobjektet** frågar man alltså:

Åt/För/Till vad Åt/För/Till vem Åt/För/Till vilka	} + predikat + subjekt + ackusativobjekt
--	---

PREDIKATSFYLLNAD

Predikatsfyllnad kallas den satsdel som kommer efter olika böjningar av verben:

- vara
- bliva
- heta
- kallas

T ex Han är **snäll och vänlig**.
 Han heter **Olof**, men kallas **Olle**.

ADVERBIAL

Adverbial kallas den satsdel som svarar på någon av frågorna:

- När?
- Var/vart?
- Hur?

1. Tidsadverbial – När?

T ex Pappan köper en leksaksbil åt sin son varje månad.

2. Rumsadverbial – Var/Vart?

T ex Pappan köper en leksaksbil åt sin son i leksaksaffären.

3. Sättsadverbial - Hur?

T ex Flickorna sjunger vackert.

ATTRIBUT

Attribut är en bestämning till ett substantiv
Det beskriver substantivet:

Den lille pojken lekte

”Den lille” är här attributet till pojken.

Attributet kan vara ord från flera ordklasser.

De obestämda artiklarna:

- en
- ett

samt de bestämda artiklarna

- den
- det
- de

AKTIV OCH PASSIV FORM

Aktiv form

subjekt
Doktor Svensson **opererade** min mor.

Opererade är den **aktiva formen** av verbet.
Subjektet i satsen, doktor Svensson, är aktivt.

Passiv form

subjekt
Min mor **opererades** av doktor Svensson eller

subjekt
min mor **blev opererad** av doktor Svensson.

Opererades eller **blev opererad** är båda passiva former av verbet.

Subjektet i satsen , min mor , är passivt.

Agent

Den som agerar (handlar) i den passiva formen kallas **agent**

T ex Min mor opererades av agent doktor Svensson.

Agenten föregås av prepositionen **av**

*Doktor Svensson är **agent** i den här konstruktionen*

Svenskan kan bilda passivum på två sätt:

1. Genom att lägga till ändelsen **-s** till grundformen av av verbet.
T ex operera – opereras
2. Genom att använda hjälp verbet **bli** + opererad.

HUVUDSATS OCH BISATS

En mening kan bestå av flera satser.

Huvudsats

Text Pappan, *som är på väg hem*, köper en leksaksbil åt sin son.

Satsen ”Pappan köper en leksaksbil åt sin son” kan användas ensam
Den kallas för **huvudsats**.

Bisats

Satsen ”*som är på väg hem*” kan ej användas ensam
Den kallas för **bisats**.

”Inte”-regeln

Som ett knep för att ta reda på om det är huvud- eller bisats kan man använda sig av ”inte”-regeln. Prova med att sätta in ordet *inte* för att göra satsen negerad.

Om ordet *inte* hamnar **efter** verbet = huvudsats
Om ordet *inte* hamnar **före** verbet = bisats

huvudsats		huvud-sats	bisats	huvud-sats	bisats
verb Jag heter Olle.	verb Jag heter inte Olle.	verb Han sa	verb att han heter Olle.	verb Han sa	verb att han inte heter Olle.

ORDFÖLJD

Rak ordföljd

Rak ordföljd betyder, att **subjektet kommer före predikatet**.

T ex $\overset{\text{subjekt}}{\underline{\text{Jag}}_1} \overset{\text{predikat}}{\underline{\text{dricker}}_2}$ kaffe på morgonen.

Omvänd ordföljd

Omvänd ordföljd betyder att **predikatet kommer före subjektet**.

T ex På morgonen $\overset{\text{predikat}}{\underline{\text{dricker}}_2} \overset{\text{subjekt}}{\underline{\text{jag}}_1}$ kaffe.

*På morgonen dricker jag kaffe
–vem gör inte det?*